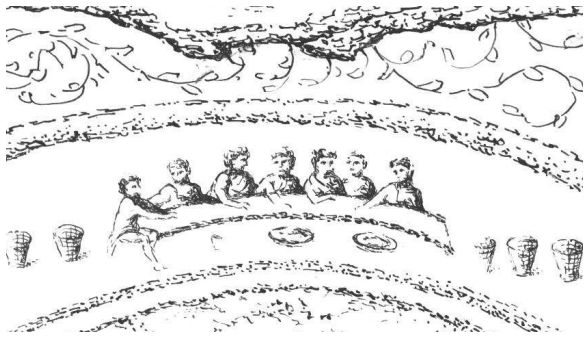

Ik beloof alle grote en kleine tekenen van hoop op te merken en waarderen

Preek over Exodus 16:2-5,13-20 en Matteüs 15:32-38

Paaskerk Baarn, 24 augustus 2014

Ds. C. Kruijswijk Jansen

De wijze waarop wij in de Paaskerk de Paasnachtdienst vieren is sober en kort in omvang. Een kleinood in het vieren van de opstanding van Jezus. Ik ervaar het wel als een van de hoogtepunten van het jaar als we vieren dat het duister plaats maakt voor het licht met het binnenbrengen van de paaskaars. In die dienst beloven we dat we het kwade afzweren en het goede een kans willen geven. De vraag wordt gesteld "Belooft u alle kleine en grote tekenen van hoop te zullen opmerken en waarderen?" Iedereen zegt dan "Dat beloven wij". Okke Jager maakte over de waarde van de kleine dingen een gedicht, over de glans van het glas en over de vlam van de kaars en over de krokus die z'n weg zoekt tussen het beton. Dat gedicht eindigt

met de woorden "Hoe kostbaar is een kwetsbaar mes".

Een klein teken van hoop is als je je verloren voelt en iemand legt een arm om je schouder, iemand die je het gevoel geeft dat er iemand aan je denkt. Of dat de dokter tegen je zegt "U hoeft zich voorlopig geen zorgen te maken". Een groot teken kwam op ons toe toen de Muur tussen Oost en West viel, en toen de Apartheid in Zuid Afrika ten einde kwam. Of dat moment dat bondskanselier Willy Brand als eerste een brug sloeg tussen Oost en West en onverwacht knielde bij het monument van het getto in Warschau. Ik beloof alle grote en kleine tekenen van hoop op te merken en waarderen.

In de bijbelverhalen van vandaag gaat het over kleine dingen. Over manna, piepkleine korreltjes die naar honing smaken. De verschaffen een heel volk veertig jaar, een leven lang, voedsel voor onderweg. En het gaat over zeven broodjes en een paar visjes, waar vierduizend mensen voldoende aan hebben, omdat er wordt gedankt, gebroken en gedeeld.

Voldoende: door de boycot van Rusland gaat onze groente nu naar de voedselbank, zodat iedereen voldoende heeft. Is dat een goed teken? Is dat eerlijk delen? Of is het bestaan van de voedselbank een teken aan de wand? In Trouw las ik het bericht dat in de Verenigde Staten één op zeven huishoudens gebruik maakt van de voedselbank. Dat zijn zesenzeventig miljoen mensen. Het betreft mensen waarvan de kostwinner militair is, of schoolbuschauffeur, of laboratoriummedewerker, of receptionist, of schoolconciërge. In Nederland maken vijfendertigduizend mensen gebruik van de voedselbank.

Is dat eerlijk delen? Ik heb horen zeggen dat als we alle voedsel dat beschikbaar is eerlijk zouden verdelen over alle wereldbewoners, er voor iedereen voldoende zou zijn. Het eerlijk delen zou nog beter lukken als we geen vlees meer zouden eten, of laten we zeggen het vlees zouden beperken tot de feestdagen. Voor een kilo rundvlees heb je acht kilo landbouwproduct nodig. Die omweg is een grote verspilling. Hoe hoger de welvaart, hoe groter de vleesconsumptie, hoe groter de ongelijkheid!

In Deuteronomium 8:16 wordt met twee woorden aangegeven waarom God het manna geeft: om je te verootmoedigen en om je te beproeven.

Verootmoedigen zodat je je bewust wordt van wie je bent en wie je was, een mens die leven mag omdat al wat je hebt je is gegeven. Je was slaaf in Egypte, zo is de uitdrukking, je was een vreemdeling op aarde. De aarde is niet van jou, maar die heb je te leen. Je hebt er geen recht op, het is een geschenk.

De beproeving is dat je zoveel manna mag nemen dat je voor vandaag genoeg hebt. Je hoeft niet op te potten, genoeg is genoeg. De graaiers ontdekken dat er wormen in zitten en dat het stinkt.

Wat is manna eigenlijk? Op school werd verteld alsof er iedere ochtend een dik pak van lag, net als sneeuw. Er werd dan vergeten dat het manna kleeft, dus als je er brood van bakt, zit er al gauw zand tussen je tanden. Manna kun je nog steeds vinden in de woestijn, dat wil zeggen in de maanden mei, juni en juli, en op plekken waar de tamarisk groeit. Op de tamarisk leeft een bladluis die in de vruchtbare periode eitjes legt. Dat gaat gepaard met vocht, piepkleine druppeltjes die vol eiwit zitten. Dat is het manna, zeer beperkt voor handen dus. Alleen een doorgewinterde woestijnbewoner weet het op een moment van verminderde weerstand te vinden. Dat het manna een heel volk veertig jaar een gomer per dag, dat is twee liter, twee flessen melk voorhanden is, is wat veel.

Waarom vertelt de bijbelschrijver het dan? Omdat het manna een symbool is van Gods liefde en trouw. Het manna dat je een opkikker kan geven, wordt uitvergroot, wordt een gelijkenis dat God een mens, een volk doet leven. Hij schenkt het ons dagelijks uit Zijn hand. Manna is het Brood des hemels, het geloofsbrood dat ons hoop geeft in het leven. Die paar korreltjes doen ons beseffen dat God ons draagt. Ik beloof alle grote en kleine tekenen van hoop op te merken en waarderen.

Van dat uitvergroten is ook sprake in het verhaal van de wonderbare spijziging. Er is schaarste, het besef van een lege maag. Jezus is met ontferming bewogen over al die mensen. Hun nood raakt hem diep in zijn binnenste. "Hoeveel hebben jullie bij je", vraagt hij. "Zeven broodjes en een paar visjes", zeggen ze. Hij laat de mensen gaan zitten, dankt, breekt en deelt. Dan blijkt er voldoende voor iedereen. Er is zelfs nog over. Weer gaat het om iets kleins, zeven broodjes en wat vis. Weer is sprake van de symboliek dat het Gods liefde en trouw is die ons doet leven. Het leven als een geschenk. Onze opdracht is om je daarnaar te gedragen. Zoek iedere dag naar een teken van hoop, iedere dag heeft wel iets, hoe donker het ook is.

In Israël ligt aan het meer van Tiberias het plaatsje Tabga. Daar zou het broodwonder gebeurd zijn. Het verhaal gaat dat na de bekering van keizer Constantijn zijn moeder keizerin Helena naar Palestina ging om de plaatsen te bezoeken die in de Evangelieën beschreven staan. De plek van de spijziging, een rots, markeerde zij. Later bracht iemand een prachtig mozaïek op de rots aan van vijf broden en twee vissen. Nog weer later zette iemand een avondmaalstafel over de rots om juist daar de maaltijd van de Heer te vieren. Nog weer later werd het een kapel. Nu staat er een forse kerk, maar nog altijd zie je onder de altaartafel de rots boven de grond met daarop het mozaïek. Zou de plek historisch zijn? Onze gids vertelde ons destijds dat dat de goede vraag niet is. Het punt is dat op deze plek al eeuwen mensen samenkomen om te gedenken dat zij leven mogen dankzij de liefde en trouw van God, zichtbaar in brood en vis.

Matteüs schrijft het verhaal van de spijziging twee keer op. De eerste keer gaat het over vijf broden en twee vissen, en als iedereen gegeten heeft zijn er 12 manden vol over, en er waren 5000 mensen. Vijf is het getal van Israël. Israël wordt dus gevoed; het getal twaalf duidt het nog eens aan: de twaalf zonen van Jacob, de kinderen Israëls, krijgen voldoende. En om aan te duiden dat zij tot in eeuwigheid gevoed zullen worden, wordt het Israël-getal met duizend vermenigvuldigd. Het visioen is de eeuwigdurende zorg van God voor Israël.

Na dit verhaal vertelt Matteüs dat Jezus de grens over gaat, naar Tyrus en Sidon, naar de heidenen. Daar haalt een Kanaänitische vrouw hem over om om te zien naar haar dochtertje. Aanvankelijk weigert Jezus (Ik ben er alleen voor de Joden), maar als de vrouw aanhoudt en zegt genoeg te nemen met een kruimeltje, gaat Jezus om. Als een besef dat de zorg van God iedereen betreft.

Daarna vertelt Matteüs het verhaal van broodvermenigvuldiging opnieuw. Weer is Jezus bewogen, weer vraagt hij hoeveel eten ze bij zich hebben. Nu zijn het zeven broden en een paar vissen. Nu blijven er na het danken, breken en delen zeven manden met brood over. Iedereen heeft voldoende. Hoeveel mensen zijn er nu bij betrokken: vierduizend. Het getal zeven duidt op de wereldbevolking: in die tijd kende men zeven volkeren. Als er zeven manden vol overblijven heeft iedereen op aarde genoeg. Om aan te geven dat het om iedereen gaat, wordt het getal der mensen gezet op vierduizend. Het getal vier duidt op de vier windstreken, de vier hoeken der aarde. Om aan te geven dat iedereen op aarde tot in eeuwigheid mag rekenen op de eeuwigdurende zorg van God, wordt het getal vier met duizend vermenigvuldigd. Het visioen wordt wereldomspannend!

Enige jaren geleden zag ik in de catacombe van Priscilla in Rome het wereldomvattende visioen dat ieder mag leven in de zorgzaamheid van God. Een catacombe is een begraafplaats voor armen, veelal christenen. De rijken worden netjes naast elkaar begraven. Als er ruimtegebrek ontstaat in de grond dus te duur, zoekt men de oplossing in de diepte. Gangen worden gegraven en in de zijwanden worden lichamen geborgen. In de tijd van de christenvervolgingen kregen ook de martelaren een plek. Net als bij de rots in Tabga, wilden mensen in de nabijheid van het graf van een martelaar avondmaal vieren. Zo ontstonden er kapellen onder de grond. De fresco in de catacombe di Priscilla combineert de twee verhalen van Matteüs. Jan Vermaas maakte er een toonbare reproductie van. Je ziet vijf manden met brood en twee schalen met vis, én je ziet zeven mensen aan de avondmaalstafel: het wereldomvattende visioen dat ieder mag delen in de zorgzame aanwezigheid van God. Er is voldoende voor iedereen.

Is er echt voldoende? Als je om je heen kijkt is er zoveel honger in deze wereld, zoveel tekort. Welke tekenen van hoop kunnen wijzelf oprichten? Wanneer vinden wij genoeg echt genoeg? Deze verhalen doen je nadenken over je eigen gedrag en gewoonte. Je gaat jezelf de vraag stellen: als mijn leven echt een geschenk is van God, wat kan ik dan zelf bijdragen? Heb ik dan recht op het beste van het beste? Is het normaal dat wij in ons welvarende land alles op verbruiken dat onze aarde te bieden heeft? Danken, breken en delen betekent ook dat je niet ontloopt die er op jouw weg komt, dat je aandacht hebt voor elkaar, dat je stilstaat bij de ander, als een lichtstraal, als een teder gebaar. Zo geef je invulling aan de woorden die we altijd uitspreken bij de viering van de maaltijd van de Heer: "Moge het delen van dit brood en deze beker ons sterken in de hoop dat een nieuwe wereld komen zal waarin genoeg brood en recht en liefde is voor iedereen."

Die wereld komt niet vanzelf. Het begint met kleine dingen. Je mag geloven dat ons kleine gebaar van liefde door God wordt uitvergroot!. Misschien is het goed om voor u vanavond gat slapen de dag nog eens naloopt, op zoek naar grote en kleine tekenen van hoop. Zo doe je de belofte gestand om alle grote en kleine tekenen van hoop op te merken en te waarderen.

Amen.